

Un pelerinaj la Sfântul Munte Athos

Câmpiile Elizee sunt, de fapt, la Muntele Athos

Doctrina Purgatoriului s-a născut de fapt în a doua jumătate a secolului al XII-lea și este o adevărată "născocire" în lumina ortodoxiei.

Renumitul istoric catolic Jacques Le Goff a alcătuit un vast dosar, intitulat în chip semnificativ: *La Naissance du Purgatoire* (nașterea Purgatoriului) unde afirmă limpede: "înainte de sfârșitul secolului al XII-lea, cuvântul **purgatoriu**, ca substantiv, nu exista. "Un Purgatoriu", pur și simplu, nu există". În timpul sinodului unionist de la Ferrara-Florența, problema Purgatoriului a fost discutată împreună cu cea a lui *Filioque*, a *azimelor* și a *primatului papal*, ca fiind unul dintre cele patru puncte principale de divergență între Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică. Însă factorii care au contribuit la nașterea doctrinei Purgatoriului în Apus au fost, în Evul Mediu târziu, teoria "satisfacției" juridice și cea a ispășirii, formarea conceptului de "păcate veniale" și elaborarea distincției dintre "păcat" și simpla „culpă”.

Arhimandritul Emilianos Vafeidis de la Mănăstirea Simonos Petras

Noțiunea de păcat venial cerea admiterea unei a treia categorii de credincioși, situată între cei drepti (curățiți de orice păcate) și cei osândiți inexorabil (vinovați de păcate de moarte), cărora trebuia să li se găsească, după moarte, o stare și un loc de sălășluire (Purgatoriul), diferite de celelalte două, un loc de "penitență", în care trebuiau să-și ispășească pedeapsa și să se curețe cei cărora li se iertaseră păcatele veniale, dar nu li se ștersese culpa, "greșeala". Istoria concretă arată că dezvoltarea doctrinei Purgatoriului este legată și de factori care țin de "politică" ecleziastică a Bisericii latine, ce s-au tradus în doctrina și practica "indulgențelor" papale, răscumpărătoare de unele păcate, apărută imediat după nașterea doctrinei Purgatoriului. Se cunoaște apoi că această practică a trezit mânia lui Luther și că ea a fost fără nici o îndoială una dintre principalele cauze ale apariției protestantismului european. Așadar, doctrina Purgatoriului a fost respinsă nu numai de teologii ortodocși, dar și de teologii Reformei. Mai recent, chiar unii teologi catolici s-au manifestat și ei în mod critic la adresa acestei doctrine, ca de pildă P. Y. Congar, care le propunea fraților săi de credință "să accepte o punere în discuție a pozițiilor care nu sunt cele mai autentice, nici cele mai profunde ale tradiției lor". Ul-

tima mănăstire vizitată este cea de care nu ne-am mai despărți. Ne încrucimăm pe coridoarele de lemn spânzurate deasupra stâncilor ne mării și de unde doar un clopot ne aduce aminte că aici este locul rugăciunii continue a unor monahi care și-au închinat în întregime viața bunului Dumnezeu, Mântuitorului nostru Iisus Hristos și Maicii Domnului cea milostivă cu noi, păcătoși. Mănăstirea a avut poate cel mai frământat destin din tot Sfântul Munte Athos. În jurul anului 1745 mai existau doar cinci viețuitori în mănăstirea cea aproape de cer, ca apoi în 1762 mănăstirea să fie chiar închisă și preluată de Sfânta Kinotită a Athosului ca să-i plătească datoriile acumulate în timp.

Deși misia de strângere a daniilor și milosteniilor era mai grea din cauza războaielor ruso-turcești, totuși monahul Ioasaf din Mitilene, capitala insulei Lesbos, a reușit să răscumpere vechile metoace ale Simonopetrei din insula Lemnos și chiar să întoarcă moaștele Sfintei Maria Magdalena de la pirați. O vreme Sfânta mănăstire a și prosperat, căci primea anual numai din Țara Românească 150 de bolovani de sare (și era scutită de vinări și de impozitele pe 500 de oi); pe urmă domnul Mihai Șuțu la 1785, a dispus ca prisosurile mănăstirii Mihai Vodă să meargă în continuare către Simonopetra. La 1801 patriarhul ecumenic Kirillo aduce iarăși ritul cenobitic în obștea simonopetrită, dar monahii aghiorții au adăpostit vreo 60 de revoluționari ai mișcării Eteria în anul 1821, fapt pentru care stăpânitorii turci aproape că au dărâmat mănăstirea în timpul represaliilor lor. Deși niciodată lăcașul nu a fost jefuit, birurile prea mari ale Istanbulului au dus mănăstirea la decădere continuă, iar mai apoi chiar la abandon (în 1823). După plecarea turcilor din Munte - la 1830 - viața monahală și bunăstarea au revenit încet și la Simonopetra: dacă la 1847 mai aveau în jur de 100.000 de groși datorie, peste patru ani monahii de aici înregistrau deja un venit de aproape 4.000 de lire sterline.

După măsura de secularizare a domnului Alexandru Ioan Cuza, în 1863 - care a lipsit mănăstirea de importante surse de subzistență - avea să vină un al treilea incendiu într-o noapte din luna mai 1891, care avea să distrugă mănăstirea din temelii: din ea s-au mai păstrat doar câteva ziduri și o placă din marmură de la 1633. Peste 250 de codici și toate cărțile au ars dimpreună cu biblioteca, salvându-se doar câteva documente și sfintele moaște. Martirul țar sfânt al Rusiei, Nikolai Alexandrovici Romanov (1868-1918), cel executat de bolșevici cu întreaga sa familie, a fost cel care l-a ajutat cel mai mult pe egumenul Neophit să restaureze mănăstirea Simonos Petras după acest din urmă prăpăd al incendiului, chiar pe când stărețul se afla în pelerinaj în Rusia cu sfinte moaște ale mănăstirii. Au mai fost daniile bănești și din partea domnilor din Principate, mai cu seamă între anii 1899-1902. În felul acesta, ajutați atât de țării și pravoslavnicii ruși, cât și de românii ortodocși, la numai doi ani de la incendiu, monahii simonopetriți sfințeau noua biserică centrală (*katholikon*) - proaspăt zugrăvi-

În salonul de primire al Mănăstirii Simonos Petras

tă, dar nepictată până în ziua de astăzi -, iar restul clădirilor erau zidite din nou chiar pe șapte etaje în 1902.

Cel care avea să aducă însă mănăstirea Simonos Petras la o faimă mondială și la o demnitate monastică atât de înaltă - arhimandritul Emilianos Vafeidis - a venit în Athos la anul 1973, împreună cu o obște de monahi de la mănăstirile Meteorei. De la o înălțime la alta. Până în anii 1990, arhimandritul Emilianos Vafeidis - retras de la mănăstirea Metamorphosis Meteoras - adunase în jurul său peste optzeci de monahi la Simonos Petras și înființase încă trei noi metocuri în Franța: mănăstirile „Saint Antoine-le-Grand” din Vercors, „Acoperământul Maicii Domnului” de la Solan și „Schimbarea la Față” din Terrasson-Lavilledieu, Dordogne, precum și un altul în Grecia - cel al vestitei mănăstiri de maici de la Ormilina. Arhimandritul a recuperat și vechile metoace: Patriotiko din Sithonia, Agios Haralambos din Salonic și Analipsis din Atena. Ultima luptă cu focul - nenorocirea continuă a savantei mănăstiri - au dat-o monahii de la Simonopetra în anul 1990 - când s-au chinuit două săptămâni să stingă un incendiu izbucnit la 14 august în pădurea din apropierea lor.

Cu toate că, tradițional, în ultimile veacuri, majoritatea monahilor simonopetriți proveneau din regiunea Ionia din vestul Asiei Mici, după 1970, mănăstirea a devenit cunoscută și pentru larga ei deschidere către noi convertiți

de toate neamurile. Este notorie venirea la dreapta-credință în această mănăstire a unui stareț benedictin, dimpreună cu alți cinci discipoli ai săi, precum și a unui rhodezian, a unui teolog din Hong-Kong etc.

Faptul că această vestită mănăstire a atras convertirea la ortodoxie a unui călugăr benedictin m-a dus cu gândul la cunoscuții eroi catolici ai lui Alexandre Dumas: Athos, Porthos și Aramis. De ce a ales romancierul Alexandre Dumas - tatăl numele straniu, grecesc de Athos pentru unul din mușchetarii săi? Un nume care este sinonim cu cel al Sfântului Munte Athos! Un catolic francez, un cavalier, un mușchetar la Curtea Franței, să poarte chiar numele Muntelui cel Sfânt al ortodoxiei? Muncit de această dilemă, am scris următorul sonet:

*Eu cred că Athos este
mușchetarul
Ce-mbătrânind sub
desfrânatul rege
Și-a preschimbat tunica
și-a sa lege
Și a venit la greci să-și
uite-amarul.
Unde-s ortacii, spada
și paharul*

*Scuzii de aur, o caleașcă rece,
Corabia care Canalul trece,
Cu intrigi din alcov și
lupanarul?
Pe toate le-a lăsat ăst spadasin,
Când a-mblânzit fatala
sa fandare,
Îngenunchiind,
puțin câte puțin,
La Sfânta Maicii Domnului*

*cântare
L-a înălțat spre cer
un glas divin
C-o nouă și puternică
chemare...*

Sunt întrerupt din meditații de glasul blând al părintelui îndrumător care ne spune că trebuie să coborâm pentru a ne îndrepta către portul Daphni de unde vom pleca chiar azi spre portul Ouranopolis... De unde am pornit spre Sfintele mănăstiri acum câteva zile... De atunci, mi se pare că a trecut un veac... Dar nu de singurătate ca al romancierului Gabriel Garcia Marques... Ci un veac de trăiri noi, vii, puternice, emoționante, un secol de trăire duhovnicească, trăit intens și cu fervoare, o minune de timp înțesat de har, condensat la maximum, o Egee de necuprins picurată miraculos printr-o magică clepsidră într-o lacrimă sărată și fierbinte care arde sufletul nostru precum o lacrimă de lumânare aprinsă spre mântuirea păcatelor noastre în oricare dintre aceste mănăstiri athonite pe care le-am atins doar cu aripa mâinii...

Nu-mi vine să cred că pelerinajul nostru va lua sfârșit, chiar azi. Coborâm din înălțimile savantei mănăstiri iar în șir indian, pe coridoarele sale celeste, cu capetele plecate, spre ieșire, cu sentimentul că suntem alungați din rai...

■ Pașcu BALACI

